

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 9/2000 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2001

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Ympäristövaliokunta on päättänyt eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla antaa toimialaansa koskien lausunnon valtion talousarvioehdotuksesta vuodelle 2001.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ministeri Suvi-Anne Siimes ja neuvotteleva virkamies Pekka Pelkonen, valtiovarainministeriö
- ylijohtaja Martti Lujanen, ympäristöneuvos Jaakko Henttonen, ylitarkastaja Jukka-Pekka Flander, ylitarkastaja Mari Linnapuomi ja ylitarkastaja Timo Saarinen, ympäristöministeriö
- yksikön päällikkö Pauli Mustonen, ulkoasiainministeriö

- teollisuusneuvos Sirkka Vilkamo, kauppa- ja teollisuusministeriö
- osastonjohtaja Pekka Kärki, Museovirasto
- erikoistutkija Juha Sarkkula, Suomen Ympäristökeskus SYKE
- ylijohtaja Teuvo Ijäs, Valtion asuntorahasto
- toimitusjohtaja Matti Sarnela, Sato-Yhtymä Oyj
- konsernijohtaja Ben Grass, VVO-yhtymä Oy
- erityisasiantuntija Eero Hiltunen, Suomen Kuntaliitto
- järjestösihteeri Pentti Naulapää, Vuokralaisten Keskusliitto
- toiminnanjohtaja Timo Heinonen, Asunto-kiinteistö- ja rakennuttajaliitto ASRA ry
- pääsihteeri Esko Joutsamo, Suomen Luonnonsuojeluliitto ry
- toimitusjohtaja Ulla-Mari Karhu, Suomen opiskelija-asunnot Oy.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ympäristövaliokunta tarkastelee lausunnossaan ympäristöministeriön pääluokkaan kuuluvaa lukua asumisen edistäminen (35.30), lukua yhdyskunnat, alueiden käyttö ja luonnonsuojelu (35.20) luonnonsuojelun ja rakennusperinnön hoidon osalta, lukua ympäristönsuojelu (35.10) Itämeren suojelun, lähialueyhteistyön ja ympäristötöiden osalta sekä lukua ympäristöministe-

riön hallinnonalan muut menot (35.99) eräiden avustusten osalta.

Lisäksi valiokunta käsittelee opetusministeriön pääluokan lukua taide ja kulttuuri (29.90) Museoviraston toimintamenojen osalta, kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokan lukua energiapolitiikka (32.60) uusiutuvan energian käytön osalta sekä ulkoasiainministeriön pääluokan

lukua kansainvälinen kehitysyhteistyö (24.30) ympäristökehitysyhteistyön osalta.

Asumisen edistäminen (35.30)

Talousarvion lähtökohdat

Talousarvioehdotuksessa todetaan, että suotuisa talouskehitys on voimistanut muuttoa kasvavien seutukuntien alueelle, missä asuntojen kysyntä on kasvanut tarjontaa suuremmaksi.

Vapaarahoitteinen asuntotuotanto onkin kasvanut parin viime vuoden aikana. Pääosa valmistuneista asunnoista on omistusasuntoja. Kysynnän voimakkuus on kuitenkin johtanut hintojen nousuun pääkaupunkiseudulla 15 prosenttia vuodessa ja muualla maassa keskimäärin 11 prosenttia vuodessa. Myös vapaarahoitteisten asuntojen vuokrat ovat nousseet selvästi. Valtion tukemalle asuntotuotannolle asetetut aloitustavoitteet eivät sitä vastoin ole toteutuneet. Varsinkin pääkaupunkiseudulla kohonneet rakennuskustannukset ja tonttipula ovat rajoittaneet voimakkaasti kohteiden käynnistämistä.

Asunnon tarvitsijoiden kannalta ongelmana on kohtuuhintaisten asuntojen puute pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa. Pääkaupunkiseudulla vain 19 prosenttia aravavuokra-asunnon hakijoista sai viime vuonna arava-asunnon. Pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa on lisäksi syntynyt väliinputoajien ryhmä, jolla ei ole varaa kalliisiin omistusasuntoihin ja jotka tulorajojen puolesta eivät pääse yhteiskunnan tukemiin asuntoihin.

Asuntojen riittämätön tarjonta erityisesti pääkaupunkiseudulla, mutta myös muissa kasvukeskuksissa haittaa työvoiman saantia ja vaikuttaa haitallisesti koko kansantalouteen. Väestöä menettävillä alueilla asuntoja taas jää tyhjiksi.

Edellä esitetyn pohjalta vuoden 2001 valtion talousarvioehdotuksen keskeisenä tavoitteena on asuntojen tarjonnan lisääminen kysyntäalueilla ja hintavakauden säilyttäminen. Asuntojen hinnat muodostavat tällä hetkellä noin yhden prosenttiyksikön Suomen noin kolmen prosentin inflaatiosta.

Tavoitteiden toteuttamiseksi talousarvioehdotuksessa lähdetään siitä, että

— arava- ja korkotukilainoituksella rakennettavista uusista asunnoista aiempaa suurempi osuus rakennetaan pääkaupunkiseudulle, sen kehyskuntiin ja muihin suurimpiin kasvukeskuksiin,

— valtion ja kuntien yhteistoiminnalla edistetään tonttimaan saantia ja poistetaan asuntotuotannon käyntiinlähdon esteitä näillä alueilla,

— huolehditaan siitä, että arava- ja korkotukituotannon kustannukset eivät nouse haitallisesti,

— kasvualueilla painotetaan asuntojen uustuotantoa perusparantamista enemmän,

— korjausavustukset suunnataan pääosin kasvakeskusten ulkopuolelle,

— edistetään valtion tukeman vuokra-asutokannan säilymistä vuokratäytössä,

— varaudutaan arava-asuntojen vajaakäytöstä aiheutuvien ongelmien ratkaisemiseen vähenevän väestön alueilla.

Vuoden 2001 asuntobudjetin peruslinjauksilla hallitus pyrkii toteuttamaan kesäkuussa hyväksyttyä asuntopoliittista strategiaa sekä valtion, pääkaupunkiseudun ja kehyskuntien yhteistoiminta-asiakirjaa, jotka kokonaisuutena asettavat tavoitteet pidemmän aikavälin asuntopolitiikalle.

Pidemmän aikavälin asuntopoliittisina lähtökohtina budjetissa mainitaan erikseen muutto liikkeen ja väestörakenteen muutosten ennakointi, laadullisesti hyvä rakentaminen, rakennusten käytön elinkaaritalous, tiiviin pientalorakentamisen ja pienimuotoisten kerrostaloalueiden kehittäminen sekä väestön ikääntymisestä aiheutuvien tarpeiden huomioiminen asumisessa ja palveluiden kehittämisessä.

Ympäristövaliokunta pitää talousarvioehdotuksen lähtökohtia perusteltuina. Valiokunta on jo useana vuonna korostanut, että vuotuisten talousarvioehdotusten tulee nojautua pitkäjänteiseen asuntopolitiikkaan. Siksi on hyvä, että hallitus on laatinut asuntopoliittisen strategian ja tehnyt pääkaupunkiseudun ja kehyskuntien kanssa yhteistoiminta-asiakirjan, joiden toteuttamista myös talousarviolla pyritään edistämään. Budjetin perusteluissa erikseen mainitut pitkän aikavälin asuntopoliittiset lähtökohdat ja

tavoitteet ovat valiokunnan mielestä keskeisiä hyvän asumisyhdyskuntakehityksen edellytyksiä. Pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen asuntopolitiikan toteuttamiseksi on niin ikään hyvä, että talousarvioehdotus sallii ehdollisten ennakkopäätösten teon vuosiksi 2002—2004 aravalainojen ohella myös korkotukilainoista pääkaupunkiseudulla, kehyskunnissa ja muissa kasvukeskuksissa.

Budjetin yksityiskohtaisilla ehdotuksilla ja perusteluilla ei kuitenkaan valiokunnan mielestä kyetä riittävästi toteuttamaan budjetin sisältämiä tuotantotavoitteita eikä eräitä muitakaan talousarvioehdotuksen tavoitteita. Kuluva vuosi osoittaa, että nykyisessä suhdannetilanteessa tuotantotavoitteista ollaan erityisesti pääkaupunkiseudulla jäämässä tänäkin vuonna selvästi jälkeen.

Arava- ja korkotukituotanto

Talousarvioehdotuksen tavoitteena on 11 500 arava- ja korkotukiasunnon rakentaminen vuonna 2001. Suhdannetilanteen huomioon ottaen valiokunta pitää tavoitetta tyydyttävänä, mutta asuntokysyntään nähden riittämättömänä. Asetetun tavoitteen saavuttamiseksi on valiokunnan mielestä tehostettava tonttimaan hankintaa ja erilaisten valtion tuotannon tukimuotojen käyttöönottoa sekä kiinnitettävä huomiota laina- ja korkotukiehtoihin, asukasvalintaan ja asuminen tukemiseen.

Talousarvioehdotuksessa lähdetään siitä, että valtion ja kuntien yhteistoimin edistetään tonttimaan saantia asuntorakentamiseen. Budjetissa viitataan yhteistoiminta-asiakirjaan, jossa valtio on sitoutunut myymään kiinteistösijoitusyhtiö Kapiteeli Oy:n omistuksessa olevia alueita asuntotuotantoon kohtuullisella hinnalla. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Kapiteelin maiden myynti ei ole juurikaan käynnistynyt. Valiokunta pitää välttämättömänä, että Kapiteelin asuntokaavoitukseen sopivien maiden myyntiä nopeutetaan.

Tonttien saatavuuden turvaamiseksi on perusteltua käyttää myös verotuksellisia keinoja. Valiokunta katsoo, että verohuojennusta tonttien myyntivoittoverosta on syytä jatkaa. Tärkeänä

valiokunta pitää edelleen sitä, että vanhan rakennuslain (370/1958) mukaisesti ympäristöministeriön vahvistettavaksi alistetut kaavat saadaan nopeasti käsiteltyiksi.

Uuden tonttimaan saanti vaikuttaa asuntotuotantoon viiveellä. Pääkaupunkiseudulla tarvitaan nopeasti vaikuttavia toimenpiteitä tuotannon käynnistämiseksi, sillä kaavoitettujenkaan alueiden kohteet eivät ole lähteneet liikkeelle nousseiden rakennuskustannusten ja voimassa olevien rajoitusten takia.

Budjettiehdotuksen perusteluissa rajataan aikaisempaan tapaan eräät arava- ja korkotukilainat myöntämisvaltuuden ulkopuolelle, vaikka voimassa olevan lainsäädännön mukaan lainaa tai tukea voitaisiin myöntää. Tällaisia ovat omistusravalainat, lyhytaikaiset korkotukilainat ja asunto-osakeyhtiötalojen korkotuki. Valiokunta katsoo, että lyhytaikaiset korkotukilainat, asunto-osakeyhtiötalojen ja oman asunnon korkotukilainat ja omistusravalainat tulee hyväksyä vuoden 2001 talousarvion arava- ja korkotukivaltuuden piiriin. Saadun selvityksen mukaan näiden tukien mukaisen tuotannon käynnistymiselle on valmiuksia. Näillä tuotantomuodoilla saataisiin kohtuuhintaisia asuntoja juuri väliinputoajille, jotka eivät mahdu muun arava- ja korkotukilainsäädännön tulorajoihin.

Arava- ja korkotukilainsäädännön sisältämiä asukasvalinnan tulorajoja ei ole tarkistettu kymmenen vuoteen. Alhaiset tulorajat muodostavat yhden esteen tuotannon käynnistämiseksi. Kohonneiden rakennuskustannusten takia vuokrat nousevat niin korkeiksi, ettei asuntoihin saada nykyisillä tulorajoilla asukkaita. Valiokunta katsoo, että valtion tukeman tuotannon asukasvalintoja koskevia tulorajoja tulee nostaa. Tulorajojen nostaminen ehkäisee osaltaan myös segregatiota, mikä on yhtenä keskeisenä tavoitteena hallituksen asuntopoliittisessa strategiasa.

Myös asumistuen hyväksyttävän vuokratason jälkeenjääneisyys kohonneista kustannuksista ja vallitsevasta vuokratasosta on esteenä tuotannon käynnistämiseksi. Valiokunta katsoo, että myös hyväksyttävää vuokratasoa tulee nostaa

asuntopoliittisessa strategiassa hyväksytyn linjanvedon mukaisesti.

Budjettiesityksen perusteluista ilmenee, että korkotukilainsäädännön uudistamista valmistelaan parhaillaan hallituksessa. Asiaa koskeva esitys on tarkoitus antaa piakoin eduskunnalle. Valiokunta ottaa kantaa korkotukilainoituksen ehtoihin ja muuhun lain sisältöön vasta, kun esitys annetaan eduskunnan käsiteltäväksi. Aravalainojen osalta valiokunta sitä vastoin toteaa, että vuosimaksun korotusta (inflaatio + 1%) tulee tarkistaa vuodelle 2001 siten, että korotus on ainoastaan inflaatioprosentin suuruinen.

Jos tuotanto ei vuonna 2001 käynnisty pääkaupunkiseudulla ja kehyskunnissa talousarvioehdotuksessa tavoitellulla tavalla, tulee käyttämättömiä valtuuksia osoittaa kuluvan vuoden tapaan muihin kasvukeskuksiin ja tarpeen mukaan kasvukeskusten ulkopuolelle.

Perusparannuslainoitus

Budjettiehdotuksen perustelujen mukaan uudisrakentamista painotetaan kasvualueilla perusparantamista enemmän. Tämän linjauksen mukaisesti perusparannettavien asuntojen määrää ehdotetaan budjetissa vähennettäväksi viidestä tuhannesta neljään tuhanteen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että lähiöiden perusparannuslainoitus pidetään nykyisellä tasolla asuntopoliittisen strategian linjauksen mukaisesti. Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota opiskelija-asuntojen peruskorjaukseen.

Monilla paikkakunnilla on opiskelija-asuntoja määrällisesti riittävästi, mutta asunnot vaativat ajanmukaistamista ja perusparantamista. Vanhimpien asuntojen kunto on keho eikä asuntojen laatu vastaa nykyisiä asumisen vaatimuksia. Soluasuntojen muuttaminen pien-asunnoiksi on hyvä keino huolehtia suuresta asuntokannasta ja pitää yhteiskunnan tuella tuotetut asunnot opiskelija-asutokäytössä. Valiokunta katsookin, että perusparannuslainoitusta tulee suunnata myös opiskelija-asuntojen korjaamiseen.

Korjausavustukset

Asuntojen korjausavustukset ovat talousarviossa 150 miljoonaa markkaa. Kuluvan vuoden talousarvioehdotuksessa vastaava summa on 240 miljoonaa markkaa.

Budjettiehdotuksen perustelujen mukaan avustuksia myönnetään erityisesti hankkeille, jotka edesauttavat ikääntyvän väestön mahdollisuuksia asua kotona. Avustukset suunnataan pääosin kasvukeskusten ulkopuolelle.

Valiokunta pitää oikeana budjetin linjausta, jonka mukaan korjausavustukset suunnataan pääosin kasvukeskusten ulkopuolelle. Vanhusten asuntojen korjaustarvetta on runsaasti maaseudulla ja maaseututajamissa. Määrärahan pienentäminen johtaa kuitenkin siihen, että avustusten myöntäminen asutuskeskusten hissi-korjauksiin vaikeutuu. Tätä valiokunta ei pidä hyvänä.

Asuntopoliittisen strategian mukaan tavoitteena on lisätä hissirakentamista olemassa olevaan asuntokantaan, jotta ikääntyvän väestön kotona asumista voitaisiin edistää. Valiokunta pitääkin korjausavustuksiin esitettyä määrärahaa liian pienenä. Valiokunta esittää, että määräraha nostetaan kuluvan vuoden tasolle.

Eräitä muita näkökohtia

Asuntopoliittikan tavoitteiden toteuttamista harkittaessa on valiokunnan mielestä tarkkaan analysoitava asuntojen hintojen kehitystä pääkaupunkiseudulla. On mahdollista, että hinnat eivät enää aiempaan tapaan lähde laskuun voimakkaan nousun jälkeen. Pääkaupunkiseutu on muodostumassa Suomen ainoaksi suurkaupunkialueeksi, jossa asuntojen hinnat saattavat jäädä pysyvästi korkealle tasolle.

Valiokunnan mielestä myös asuntopoliittiseen strategiaan sisältyvää kannanottoa valtion ja kuntien yhteisestä takausjärjestelmästä vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotantoon on vielä tarkkaan selvitettävä. Ehdotus ei saa valiokunnan varauksetonta tukea. Saadun selvityksen mukaan yhteistakaus ei tule toimimaan käytännössä.

Valiokunta katsoo edelleen, että opiskelijoiden asuntotilanne tulee selvittää kokonaisuute-

na erikseen. Kohtuuhintaisen tonttimaan saantia edistävät toimet ovat opiskelija-asuntotuotannolle tärkeitä. Valiokunta on tässä mietinnössä pitänyt tärkeänä myös opiskelija-asuntojen peruskorjaamista. Kuitenkin kokonaisuutena opiskelijoiden asuntotilanne on vaikea varsinkin suurissa kaupungeissa. Tällä hetkellä uusien asuntojen lainavaltuudet ovat noin tuhannelle asunnolle vuodeksi. Opiskelija-asuntojen tarvelaskennan mukaan uusia asuntoja tarvittaisiin kuitenkin yli 3 000 vuodessa. Myös opiskelijoiden asumislisän puutteet, kuten asumislisään oikeuttavan vuokraton alhaisuus, vaikeuttavat opiskelijoiden tilannetta.

Väestöltään vähenevien alueiden osalta on vuoden 2001 alussa valmistumassa toimenpideohjelma. Valiokunta katsoo, että lisätalousarviossa tulee varautua toimenpideohjelman edellyttämiin kustannuksiin.

Valiokunnan ehdotukset asuntobudjettiin

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta lisää talousarvion perusteluihin lyhytaikaiset korkotukilainat, asunto-osakeyhtiötalojen ja oman asunnon korkotukilainat ja omistusravainlainat (35.30.60),

että valtiovarainvaliokunta nostaa korjausavustusten määrärahan kuluva vuoden tasolle 240 miljoonaa markkaan (35.30.60),

että valtiovarainvaliokunta ottaa uudeleen käyttöön verohelpotuksen tonttimaan myyntivoittoverosta,

että valtiovarainvaliokunta mietinnössään edellyttää valtion tukeman asuntotuotannon asukasvalintatulojen sekä asumistukeen hyväksyttävän enimmäisvuokratason nostamista,

että valtiovarainvaliokunta mietinnössään edellyttää Kapiteeli Oy:n maiden myynnin nopeuttamista asuntotuotantoon kohtuuhintaan,

että valtiovarainvaliokunta edellyttää aravalainojen vuosimaksun korotuksen jäävän inflaatioprosentin suuruiseksi vuonna 2001,

että valtiovarainvaliokunta muutoinkin ottaa mietinnössään huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty ympäristöministeriön alistettujen kaavojen nopeamasta käsittelystä, perusparannuskorjauksista, kuntien ja valtion yhteistakauksesta, vanhusväestön ja opiskelijoiden asuntojen tarpeesta ja väestöltään vähenevien alueiden toimenpideohjelman täytäntöönpanosta.

Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu (35.20)

Rakennusperinnön hoito

Rakennusperinnön hoitoon (35.20.64) esitetään kuluva vuoden suuruisia 5 miljoonan markan määrärahaa. Tämän määrärahan lisäksi Museo- virastolle on opetusministeriön pääluokassa osoitettu 3,1 miljoonaa markkaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoa ja parantamista varten (29.90.50).

Avustusten kokonaissumma 8,1 miljoonaa markkaa on haettuihin avustuksiin (n. 80 miljoonaa markkaa) ja rakennuskustannusten nousuun sekä eurooppalaiseen keskitasoon nähden varsin niukka. Valiokunta katsoo, että rahoitusta tulee lisätä tulevaisuudessa talousarvioissa.

Tässä yhteydessä valiokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, ettei valtion talousarviossa ole osoitettu Museoviraston toimintamenoihin varoja kulttuuriympäristön inventointien tukemiseen. Uusi maankäyttö- ja rakennuslaki ja sen nojalla annettava valtioneuvoston päätös valtakunnallisiksi alueidenkäyttötavoitteiksi edellyttävät kulttuuriympäristön suojelua kaavoituksella nimenomaan inventointien perusteella. Valtakunnallisten inventointien ajantasalle saattaminen on tästä syystä valiokunnan mielestä erittäin tärkeää.

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta harkitsisi inventointiavustusten lisäämistä opetusministeriön pääluokkaan Museoviraston toimintamenoihin (29.90.24) ja

että valtiovarainvaliokunta mietinnössään kiinnittäisi huomiota rakennusrinnön ja kulttuurihistoriallisesti arvokaiden rakennusten kunnossapidon rahoitustarpeeseen.

Luonnonsuojelualueet

Luonnonsuojelualueiden hankintaan (35.20.87) on talousarvioehdotuksessa osoitettu määrärahaa vuonna 1996 päätetyn kokonaisrahoitusohjelman mukaisesti. Vuoden 2001 määräraha kasvaa edelliseen vuoteen verrattuna 28 miljoonaa. Ympäristövaliokunta on tyytyväinen rahoituksen kasvuun.

Tässä yhteydessä valiokunta kiinnittää huomiota Etelä-Suomen suojelualueiden vähäisyyteen. Kansallisen metsäohjelman ja Etelä-Suomen metsiensuojelusta laaditun selvityksen perusteella suojelualueita suunnitellaan perustettavaksi lisää. Tämä on valiokunnan mielestä perusteltua, sillä Suomen luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi suojelualueiden pinta-alaa on tarpeen lisätä nimenomaan Etelä-Suomessa. Paitsi luonnon monimuotoisuuden turvaajina luonnonsuojelualueilla on tänä päivänä suuri merkitys myös kansalaisten virkistyskäytössä ja paikallista elinkeinoelämää tukevina alueina.

Kunnissa on vireillä lukuisia luonnonsuojeluhankkeita. Yhtenä uutena suojeluhankkeena Etelä-Suomessa on Repoveden kansallispuisto, jonka perustamisesta myös eduskunta on ilmaissut myönteisen kantansa. Valiokunta pitää tärkeänä, että Repoveden kansallispuistohanke etenee. Kysymyksessä on uuden tyyppinen pienehkö tuhannen hehtaarin puisto, joka tukeutuu ympärillä oleviin Natura- ja muihin suojelualueisiin ja joka toteutetaan vapaaehtoisin maahankinnoin. Eduskunnan kannan mukaisesti tuhannesta hehtaaria puuttuu Repovedellä 94 hehtaaria, jonka hankkiminen maksaa noin miljoona markkaa.

Luonnonsuojelualueiden hoitoon ja kunnossapitoon (35.20.22) esitetään talousarvioehdo-

tuksessa myös korotusta 74,5 miljoonasta 80,33 miljoonaan. Valiokunta on tyytyväinen korotukseen.

Luonnonsuojelualueiden hoitomenojen osalta ongelmana kuitenkin on, että alle 20 prosenttia määrärahasta jää varsinaiseen luonnon hoitamiseen (mm. alueiden luonnontilaiseksi palauttamiseen). Valtaosa rahoituksesta kuluu palveluiden (polut, opastus jne.) rakentamiseen ja ylläpitoon. Luontomatkailun kasvaessa paineet palveluiden hoitoon myös kasvavat, jolloin itse luonnonalueiden hoito uhkaa jäädä tulevaisuudessa liian vähälle.

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta esittää,

*että valtiovarainvaliokunta kiinnittäisi mietinnössään huomiota luonnonsuojelualueiden hoidon ja kunnossapidon kasva-
viin rahoitustarpeisiin tulevaisuudessa.*

Ympäristönsuojelu (35.10)

Valiokunta toteaa yleisesti, että ympäristövaikutusten arviointien tekeminen ympäristön tilaan vaikuttavien hankkeiden yhteydessä on varsin tärkeää. Valiokunta tukee talousarvioehdotuksen perusteluissa ilmaistua kantaa, jonka mukaan YVA-lainsäädäntöä kehitetään ja ympäristövaikutusten arvioinnin hallintokäytäntöjä yhdenmukaistetaan Suomessa.

Itämeren suojelu ja ympäristöyhteistyön edistäminen lähialueilla

Ympäristönsuojelun edistämistä koskevan momentin (35.10.63) määräraha on tarkoitettu yhdyskuntien vesiensuojelua edistävien investointien avustamiseen. Määrärahalla toteutetaan Itämeren suojelua sekä vesien suojelulle vuoteen 2005 määritellyjä tavoitteita. Määräraha esitetään säilytettäväksi kuluvan vuoden tasolla.

Ympäristöyhteistyön edistämistä Suomen lähialueen maissa koskevan momentin (35.10.67) määrärahaa saa käyttää ympäristöinvestointien, kansainvälisten yhteisesti toimeenpantavien ympäristöohjelmien ja alueellisten strategioiden edistämiseen sekä niihin liittyvään valmisteluun ja yhteistyöhön Suomen lähialueilla. Momentin

selvitysosan mukaan määrärahaa käytetään myös Itämeren kestävä kehityksen ohjelman toteuttamiseen sekä pohjoisen ulottuvuuden strategiaan sisältyvien hankealoitteiden edistämiseen. Määräraha esitetään säilytettäväksi kuluvan vuoden tasolla.

Ympäristötöitä koskevan momentin (35.10.77) määrärahaa voidaan käyttää muiden hankkeiden ohella myös vesistöjen kunnostamiseen ja vesien suojelua edistäviin siirtoviemärihankkeisiin. Momentille esitetään miljoonan markan lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna.

Ympäristövaliokunta pitää Itämeren suojeluun liittyvien hankkeiden rahoituksen turvaamista erittäin tärkeänä. Vuoden 2001 talousarviossa rahoitus ehdotetaan pysyttäväksi pääsääntöisesti kuluvan vuoden tasolla. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan seuraavien vuosien talousarvioesityksiin on tulossa selviä rahoituksen lisätarpeita.

Ensinnäkin rahoitustarpeita tuo valmisteilla oleva kansallinen Itämeriohjelma, joka valmistuu ensi vuonna. Valiokunta katsoo, että vuoden 2002 talousarviossa on varauduttava toteuttamaan ohjelman mukaisia toimia.

Itämeren suojelussa keskeistä on huolehtia Suomen rahoitusosuudesta Pietarin jätevesien puhdistushankkeissa. Tältä osin rahoitustarve tulee saadun selvityksen mukaan selvästi kasvamaan vuonna 2002. Valiokunta pitää tärkeänä, että rahoitukseen varaudutaan seuraavaa talousarvioehdotusta valmisteltaessa.

Suurena uhkatekijänä Itämeren suojelulle on eteenkin Primoskin (Koiviston) öljysatamahanke. Sataman avaamisen jälkeen öljy- ja kemikaalikuljetukset tulevat kolmin- tai nelinkertaistumaan Suomenlahdella. Tilanteeseen tulee varautua Suomessa. Esimerkiksi Helsingin itäpuolisella Suomenlahdella ei ole lainkaan öljyntorjuntaan sopivaa avomerialusta. Valiokunnan mielestä Suomen tulisi varautua rahoittamaan myös Primoskin sataman ympäristövaikutusten arviointia.

Valiokunta korostaa edelleen EU:n pohjoisen ulottuvuuden strategiaan sisältyvien hankealoitteiden edistämistä. Jotta pohjoisen ulottuvuuden

strategialle saadaan painoarvoa, on sen hankkeita varauduttava rahoittamaan riittävässä määrin.

Kansainvälisten hankkeiden ohella Suomen omat vesiensuojelutoimet ovat valiokunnan mielestä varsin tärkeitä. Erityisesti valiokunta korostaa sitä, että hajapäästöt tulee saada vähenevän valtioneuvoston vesiensuojelun tavoiteohjelman mukaisesti. Itämeren suojelun kannalta on tärkeää, että esimerkiksi kalankasvatuksessa pystytään toteuttamaan tavoitteet fosfori- ja typikuormituksen vähentämisestä. Budjetin perustelujen mukaan vesiensuojelun toimenpiteitä tuetaan mm. kalankasvatuksessa. Valiokunta katsoo, että kalankasvattamoille tulee antaa investointitukea uuden tekniikan käyttöönottamiseen.

Valiokunta huomauttaa myös, että ympäristökeskuksissa on runsaasti ympäristötyöhankkeita odottamassa rahoitusta ja esittää harkittavaksi määrärahan lisäämistä ko. momentille olemassa olevan ruuhkan purkamiseksi.

Valiokunta pitää Itämeren suojelun kannalta tärkeänä lisäksi sitä, että rannikko-alueen kuntia kannustetaan laatimaan kunnallinen Itämeriohjelma. Tulevien talousarvioehdotusten laadinnassa tulisikin selvittää mahdollisuudet tukea kuntia ohjelman laatimisessa.

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota Itämeriohjelman, Pietarin jätevesien puhdistuksen, Primoskin öljysatamahankkeen ja pohjoisen ulottuvuuden strategian hankealoitteiden kasvaviin rahoitustarpeisiin seuraavan vuoden talousarvioehdotusta laadittaessa.

Ympäristöministeriön hallinnonalan muut menot (35.99)

Eräät avustukset

Momentin määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille, valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille valistus- ja

neuvontatoimintaan, saariston kehityksen edistämistä annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisten avustusten maksamiseen saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin sekä avustusten maksamiseen Pidä saaristo siistinä ry:lle ja tunturialueiden jätehuoltoa edistävään toimintaan. Määrärahaa saa käyttää myös kestävästä kehityksestä sekä ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen. Momentin määrärahaa esitetään säilyttäväksi kuluvan vuoden tasolla.

Ympäristövaliokunnan mielestä on tärkeää, että kansalaisjärjestöjä ja kansalaistoimintaa avustetaan valtion varoin. Ympäristöhallinnon alalla on viime aikoina toteutettu laajoja lainsäädäntöhankkeita (mm. YVA, uusi rakennuslainsäädäntö, uusi ympäristönsuojelulainsäädäntö), joista tietojen välittäminen kansalaisille ja kansalaisten mielipiteiden välittäminen päätöksentekotilanteissa viranomaisille tapahtuu käytännössä kansalaisjärjestöjen kautta. Kansalaisjärjestöiltä pyydetään lausuntoja ja heidän edustajiaan osallistumaan komitea- ja työryhmiin. Kansalaisten vapaaehtoisin toimin hoidetaan myös tärkeitä ympäristönhoitotoita. Valiokunnan mielestä kansalaisten osallistuminen ja kansalaisten tietoisuuden kasvattaminen ovat ylipäänsäkin merkittäviä tekijöitä kestävästä kehityksestä ja demokratian toteuttamisesta.

Edellä olevan perusteella ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota avustusmomentin määrärahan nostamiseen tulevaisuudessa ja

että valtiovarainvaliokunta mietinnössään edellyttää ensi vuoden määrärahaa muiden kohteiden ohella jaettavaksi myös Pidä Lappi siistinä ry:lle.

Energiapolitiikka (32.60)

Uusiutuvien energialähteiden edistäminen

Energiatukea koskevan momentin (32.60.40) määräraha on tarkoitettu energian säästöä, ener-

gian käytön tehostamista ja uusiutuvan energian käyttöä edistävien sekä energian tuotannon ja käytön ympäristöhaittoja vähentävien ja energiahuollon varmuutta ja monipuolisuutta muutoin edistävien investointi- ja selvityshankkeiden tukemiseen. Tällä hetkellä momentin mukainen energiatuki käytetään lähes täysin uusiutuvien energialähteiden käyttöä ja energian säästöä edistävien hankkeiden tukemiseen, sillä kasvihuonekaasujen vähentäminen on momentilta myönnettävien tukien tärkein tavoite.

Talousarvioehdotuksen mukaan momentin myöntövaltuutta saa vuonna 2001 käyttää vain 86 miljoonaa markkaa. Kuluvan vuoden myöntövaltuus on 116 miljoonaa markkaa.

Ympäristövaliokunta on huolestunut energiatuen vähentämisestä. Suomen kansallinen ilmastostrategia on valmistumassa ensi vuonna. Saadun selvityksen mukaan uusiutuvien energialähteiden käytön lisääminen tulee olemaan yksi merkittävä keino päästövähennystavoitteiden täyttämiseksi. Tästä lähtökohdasta energiatukimomentin määrärahaa tulee lisätä.

Uusiutuvien energialähteiden edistämishojelmassa energiatukea esitetään myös nostettavaksi. Ohjelmassa esitetään lisäksi demonstraatiotukea, jota voitaisiin myöntää yhdelle tai enintään kahdelle uuden teknologian suurhankkeelle keran kolmessa vuodessa. Tällaisia hankkeita ei pystytäkään tukemaan normaalin energiatukimomentin puitteissa. Demonstraatiotukea ei sisälly lainkaan talousarvioehdotukseen.

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta nostaa kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokan energiatukea koskevan momentin (32.60.40) mukaisen myöntövaltuuden kuluvan vuoden tasolle ja

että valtiovarainvaliokunta mietinnössään edellyttää demonstraatiotuen ottamista vuoden 2002 valtion talousarvioehdotukseen.

Kansainvälinen kehitysyhteistyö (24.30)

Talousarvioehdotuksessa todetaan, että kansainvälisesti kehitysyhteistyön tavoitteita ovat ennen muuta ohjanneet 1990-luvun suuret YK:n kansainväliset konferenssit. Niissä on vuoden 1992 Rion ympäristö- ja kehityskonferenssista alkaen käsitelty ihmisoikeuksia, väestökysymyksiä, sosiaalista kehitystä, naisten asemaa ja asuinyhdyskuntakysymyksiä. Suomi on sitoutunut kaikkien näiden kokousten päätösasiakirjoihin, ja siten ne ohjaavat myös Suomen kehitysyhteistyötä.

Suomen tavoitteena on, että ulko- ja turvallisuuspolitiikan, kauppapolitiikan ja kehitysyhteistyön tavoitteet ovat sopusoinnussa keskenään. Näiden ulkopolitiikan lohkojen yhteiset tavoitteet kehityskauppolitiikassa ovat:

- maailmanlaajuisen turvallisuuden lisääminen
- laajamittaisen köyhyyden vähentäminen
- ihmisoikeuksien kunnioituksen ja kansanvallan edistäminen
- globaalien ympäristöongelmien ehkäiseminen
- taloudellisen vuorovaikutuksen lisääminen.

Talousarvioehdotuksen mukaan hallitus nostaa kehitysyhteistyövaroja lisärahoituksella ja tavoittelee Yhdistyneiden Kansakuntien asettaman suosituksen mukaista tasoa taloudellisen tilanteen niin salliessa.

Saadun selvityksen mukaan ympäristönäkökulma on viime aikoina selvästi painottunut Suomen kehitysyhteistyöprojekteissa. Kahdenvälisessä yhteistyössä lähes jokaisen Suomen pääkumppanimaan ohjelmaan sisältyy ympäris-

tön ja luonnon suojeluun tähtääviä hankkeita. Kokonaisuutena kehitysyhteistyössä tavoitellaan kuitenkin kokonaisvaltaista näkökulmaa, jossa otetaan huomioon projektien ja hankkeiden taloudellinen, sosiaalinen, ekologinen ja kulttuurinen kestävyys.

Ympäristövaliokunta on tyytyväinen siitä, että ympäristönäkökulma on viime vuosina vahvistunut Suomen kehitysyhteistyössä. Valiokunta painottaa, että ympäristönäkökulma tulee pitää esillä myös monenkeskisessä kehitysyhteistyössä. Sama koskee kehitysmaithin suuntautuvaa korkotuettua lainoitusta.

Ympäristövaliokunta pitää oikeana lähtökohtaa, jonka mukaan kehitysyhteistyöhankkeet ovat kokonaisvaltaisia hankkeita, joissa ympäristöasiat ovat yhtenä kestäväen kehityksen osatekijänä mukana. Kokonaisvaltaisilla hankkeilla saadaan paikallinen väestö ja kansalaisaktiivisuus mukaan, mikä takaa hankkeiden onnistumisen.

Ympäristövaliokunnan edustajilla on parin viime vuoden aikana ollut tilaisuus tutustua käytännössä eräisiin kehitysyhteistyöhankkeisiin mm. Indonesiassa. Ilmastonmuutoksen vähentämisen kannalta olisi perusteltua tukea edelleen Indonesian suosademetsäprojektia ja osallistua siellä kestäväen metsänhoidon projekteihin.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta kunnioittavasti esittää valtiovarainvaliokunnalle,

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

YmVL 9/2000 vp — HE 109/2000 vp

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pentti Tiusanen /vas	Kari Kärkkäinen /skl
vpj.	Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk	Jari Leppä /kesk
jäs.	Christina Gestrin /r	Hanna Markkula-Kivisilta /kok
	Rakel Hiltunen /sd	Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
	Susanna Huovinen /sd	Säde Tahvanainen /sd
	Tarja Kautto /sd	Hannu Takkula /kesk
	Riitta Korhonen /kok	Pekka Vilkuna /kesk
	Kalervo Kummola /kok	vjäs. Katja Syväriinen /vas.
	Esko Kurvinen /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Salme Kandolin.